

مشخصات مولف :

زهرا رضایی مصمم ، رتبه ۲ سهمیه و ۱۷ کشوری گرایش روانشناسی عمومی

دانشجوی روانشناسی عمومی دانشگاه شهید بهشتی

این جزوه مناسب داوطلبان گرایش های روانشناسی بالینی ، عمومی و
کودکان استثنائی کنکور وزارت علوم می باشد .

حق نشر محفوظ است

فصل اول: استثنائی بودن و آموزش ویژه

_مطالعه دانش آموزان استثنایی، مطالعه شباهت ها و تفاوت ها در میان افراد است.

_ دانش آموزان استثنائی در جنبه های خاصی با افراد دیگر متفاوتند مثلا ممکن است در فکر کردن، دیدن، شنیدن، معاشرت کردن یا حرکت کردن مشکلات یا حتی استعدادهای ویژه داشته باشند اما در اغلب جنبه ها، به دیگران شبیه هستند.

_ بین یک استثنا که ناتوانی است و یک استثنا که معلولیت است فرق وجود دارد:

- ناتوانی، ضعف در انجام بعضی کارها و کمبود استعداد برای عمل به شیوه خاص است.
- معلولیت، نوعی نارسایی است که به شخص تحمیل می شود.

_ از این رو، ناتوانی، با توجه به اوضاع و احوال ممکن است معلولیت نباشد. همچنین معلولیت، ممکن است ناشی از ناتوانی نباشد. برای مثال، نابینایی نوعی ناتوانی است که می تواند هر چیزی باشد جز معلولیت در تاریکی.

تعریف آموزشی دانش آموزان استثنایی

_از چشم انداز آموزشی دانش آموزان استثنایی، آنهایی هستند که برای دستیابی به بالاترین حد توانایی های انسانی خود، به آموزش ویژه و خدمات وابسته نیاز دارند.

_افراد استثنایی نیازمند آموزش ویژه هستند زیرا در یکی دو جنبه زیر، آشکارا با بیشتر دانش آموزان تفاوت دارند: آنها ممکن است عقب ماندگی ذهنی، ناتوانی در یادگیری یا توجه، اختلال هیجانی یا رفتاری، ناتوانی جسمی، اختلال ارتباطی، درخودماندگی، آسیب مغزی ضربه ای، آسیب دیدگی شنوایی، آسیب بینایی، هوش و یا استعداد ویژه ای داشته باشند.

_در آموزش ویژه سعی بر آن است که مطمئن شویم معلولیت های دانش آموزان منحصر به آن ویژگی هایی است که نمی توان آنها را تغییر داد.

_در این تعریف ، دو مفهوم اهمیت دارد: (۱) گوناگونی ویژگی ها و (۲) نیاز به آموزش ویژه. مفاهیم گوناگونی از تعریف استثنایی بودن و نیاز به آموزش ویژه، از تعریف آموزشی جدانشدنی هستند.

_بیشتر کودکان و جوانانی که استثنایی شناخته شده اند، در سنین بین شش و هفت سالگی قرار دارند، هرچند شناسایی خردسالان و بزرگسالان جوان ناتوان نیز، در حال افزایش است.

تعریف آموزش ویژه

_آموزش ویژه، یعنی آموزش برنامه ریزی شده ویژه ای که نیازهای غیر معمول دانش آموزان استثنائی را برآورده میکند.

_ممکن است مواد ویژه، فنون تدریس، یا تجهیزات و یا تسهیلات مورد نیاز باشد.

_یکی از مهم ترین هدفهای آموزش ویژه و یافتن توانایی های دانش آموزان استثنائی و سرمایه گذاری روی آنها است.

ارایه آموزش ویژه

_چندین برنامه اجرایی برای آموزش دانش آموزان استثنائی از ارایه آموزش ویژه معلم عادی به دانش آموز گرفته تا سرپرستی شبانه روزی که با قابلیت ویژه ای تهیه شده باشد، در دسترس است.

_اینکه چه کسی دانش آموزان استثنائی را آموزش خواهد داد و آنها در کجا آموزش خواهند دید، به دو عامل بستگی دارد (۱) چگونه و تا چه اندازه این دانش آموز با دانش آموزان متوسط متفاوت است و (۲) چه منابعی در مدرسه و اجتماع در دسترس هستند.

_در سطح اولیه و یکپارچه:

- معلم عادی کلاس که از نیازهای فردی دانش آموزان آگاه است و در برآوردن آن نیازها مهارت دارد، ممکن است به مواد مناسب، تجهیزات و یا روش های آموزشی احتیاج داشته باشد.
- در این سطح، شاید خدمات مستقیم متخصصان لازم نباشد - تخصص معلم عادی، ممکن است نیازهای دانش آموز را برآورده کند.

_سطح بعدی:

- معلم عادی کلاس ممکن است علاوه بر به دست آوردن مواد ویژه، تجهیزات، یا روش ها به مشورت با معلم آموزش ویژه یا متخصص دیگر (مانند: روان شناس مدرسه) نیازمند باشد.
- معلم آموزشی ویژه ممکن است به معلم عادی تعلیم بدهد، معلم را به نتایج دیگر ارجاع دهد، یا کاربرد مواد، تجهیزات و یا روش ها را نشان دهد.

_خدمات سیار:

- یک گام جلوتر، معلم آموزش ویژه ممکن است برای دانش آموزان استثنایی و یا برای معلم عادی، خدمات بسیار فراهم کند.
- معلم سیار جدول زمانی ثابتی تنظیم می کند، از یک مدرسه به مدرسه می رود و از کلاس ها دیدن می کند تا دانش آموزان را به صورت فردی یا گروهی تعلیم دهد.
- این معلم برای معلم عادی، مواد درسی و پیشنهادهای تدریس فراهم میکند و با معلم عادی درباره مسأله های خاص مشورت می کند.

_در سطح بعدی:

- معلم منبع فقط در یک مدرسه، خدماتی را برای دانش آموزان و معلمان فراهم میکند.
- دانش آموزان تحت خدمت، در کلاس عادی حضور می یابند و معلمی که آموزش ویژه دیده ای برای مدتی (و به دفعاتی که ماهیت و شدت مشکلات خاص دانش آموزان آن را تعیین می کند)، از آنان مراقبت می کند.
- معلم منبع، نیازهای دانش آموزان و معلمان آنان را پیوسته می سنجد و معمولاً با دانش آموزان به طور فردی یا گروهی، در یک کلاس مخصوص که در آنجا مواد و تجهیزات ویژه ای در دسترس هستند، کار می کند.
- به طور کلی، معلم منبع به عنوان مشاور به معلم کلاس عادی خدمات میدهد، و در مورد آموزش و اداره کردن دانش آموزان کلاس و شاید نشان دادن فنون آموزش، پیشنهادهایی می دهد.
- انعطاف پذیری این برنامه و این واقعیت که دانش آموز بیشتر اوقات با همسالان توانمند می ماند، این سطح را جانشین مردم پسند بسیار جالبی میکند.

_مراکز تشخیصی - تجویزی:

- به فراتر از سطح مداخله ای که معلمان منبع و امکانات ارایه می کنند، می روند.
- در این برنامه، دانش آموزان را مدت کوتاهی در کلاس ویژه ای در مدرسه یا جای دیگری برای سنجش نیازهای آنان و تعیین یک برنامه علمی براساس یافته های تشخیصی، قرار می دهند و پس از آنکه یک تجویز آموزشی برای شاگرد نوشته شد، توصیه های کارآموزی ممکن است هر چیزی را شامل بشود؛ از

مراقبت بیمارستانی گرفته تا کارآموزی در کلاس عادی با یک معلم بسیار شایسته که می تواند طرح را اجرا کند.

- دانش آموزان مبتلا به ناتوانی های جسمانی، غالباً آموزش بیمارستانی با خانه نشین را درخواست میکنند.

_کلاس خودکفای ویژه :

- در این نوع کلاس ها، معمولاً پانزده دانش آموز استثنایی با نیازهای ویژه، پذیرفته می شوند.
- معلم این کلاس ها، معمولاً به عنوان معلم آموزش ویژه تربیت میشود و تمام یا قسمت بیشتر آموزش را تدارک می بینند.
- دانش آموزانی که برای این نوع کلاس ها در نظر گرفته می شوند، معمولاً تمام یا بیشتر روز مدرسه را با همسالان توانمند خود می گذرانند.

_مدرسه های روزانه ویژه:

- نوعی جاگماری ویژه تمام روز را برای دانش آموزان استثنایی فراهم می کند.
- مدرسه روزانه معمولاً برای طبقه خاصی از دانش آموزان استثنایی سازمان یافته است و ممکن است دربرگیرنده تجهیزات خاصی باشد که برای مراقبت و آموزش آنها ضروری است.
- این دانش آموزان در ساعت های غیر مدرسه ای به خانه های خود بر می گردند.

_مدرسه شبانه روزی:

- آخرین سطح دخالت، مدرسه شبانه روزی است.
- دانش آموزان استثنایی تحت مراقبت بیست و چهار ساعته دور از خانه که غالباً از اجتماع آنها فاصله دارد، قرار می گیرند.
- ممکن است بعضی اوقات یا در پایان هر هفته به خانه برگردند، اما در طول هفته مقیم مؤسسه هستند، یعنی جایی که آموزش تحصیلی، به علاوه اداره کردن محیط زندگی روزانه خود را به دست می آورند.

_در ایالات متحده، قانون کنونی خواهان آن است که هر کودک و جوان استثنایی، در محیط با کمترین محدودیت جاگماری شود تا مداخله آموزشی با نیازهای فرد هماهنگ باشد و با آزادی و رشد توان او، برخورد نکند.

_ در حال حاضر، بیشتر دانش آموزان استثنایی عمدتاً در کلاس های عادی آموزش می بینند.

خواستگاه های آموزش ویژه

– کوشش های منظمی برای آموزش دانش آموزان ناتوان، به ویژه آنها که دارای عقب ماندگی ذهنی و هیجانی و رفتاری هستند، در اوایل سال های ۱۸۰۰ آغاز شد.

– سرآغاز آموزش ویژه به ژان ایتار برمی گردد.

– پزشکان اروپایی مانند ایتار و سگن در این کوشش ها، پیشگام بودند. اندیشه های انقلابی آنان شامل :

آموزش انفرادی، تنظیم کارهای آموزشی کاملاً متوالی، تاکید بر انگیزش و بیدار کردن حواس کودک، مرتب کردن دقیق محیط کودک، دادن پاداش فوری به عملکرد درست، تعلیم مهارت های کارکردی و اعتقاد به اینکه هر کودک باید تا بیشترین حد ممکن آموزش ببیند، بود.

– در اوایل سده نوزدهم، نخستین کوشش های سامانه دار برای آموزش کودکان «کانا» و «دیوانه»، که در حال حاضر به آنها افراد دارای عقب ماندگی ذهنی و اختلال های هیجانی با رفتاری می گویند، انجام گرفت.

– ادوارد سگن به عنوان معلم آموزش ویژه کودکان به اصطلاح «کانا» مشهور بود.

– هاو و گالودت، فنون و اندیشه های آموزش ویژه را به ایالات متحده آوردند.

قانون

– قوانین، نقش عمده ای در تاریخ آموزش ویژه ایفا کرده اند.

– یکی از قوانین فدرال به نام قانون آموزش همه کودکان معلول در سال ۱۹۷۵ مورد تصویب قرار گرفت. در سال ۱۹۹۰ در این قانون تجدیدنظر شد و با صورت قانون آموزش افراد ناتوان (IDEA) درآمد.

– قانون آموزش افراد ناتوان تضمین می کند که همه کودکان و جوانان ناتوان، حق آموزش مناسب و رایگان را دارند.

– یکی دیگر از قانون های مهم فدرال که در سال ۱۹۹۰ به تصویب رسیده است، قانون امریکایی های ناتوان (ADA) است. این قانون حق افراد دارای نارسایی را برای معالجه بدون تبعیض در دیگر جنبه های زندگی آنان

تضمین می کند. همچنین، این قانون حمایت های حقوق مدنی را در حوزه های خاص استخدام، برابری، محل های سکونت عمومی، حکومت ایالتی و محلی، و ارتباط از راه دور را فراهم میکند.

_ قانون آموزش افراد ناتوان و یک قانون فدرال دیگر که بر مداخله در اوایل کودکی تأکید دارد، آموزش عمومی مناسب برای همه کودکان و جوانان بین ۳ تا ۲۱ ساله را بدون توجه به ماهیت یا شدت نارسایی فرد الزام آور می کند.

_ هدف اولیه این قوانین الزام معلمان در توجه به نیازهای فردی دانش آموزان است که برنامه آموزش انفرادی مهم ترین جنبه این توجه است.

برنامه آموزش انفرادی

_ قانون آموزش افراد ناتوان، خواهان یک برنامه آموزش انفرادی است که به وسیله گروه آموزشی برای هر کودک استثنایی به دقت طراحی شده باشد.

_ برنامه آموزش انفرادی باید شامل گزارشی از پیشرفت آموزش کنونی، هدفهای آموزشی و خدمات آموزشی که باید تأمین شوند، بوده و همچنین ملاکها و شیوه هایی را برای هدفهای آموزشی در حال برآورده شدن، تعیین کند.

_ اجزای سازنده برنامه آموزش انفرادی:

- سطوح کنونی عملکرد
- هدفها و غایتهای قابل اندازه گیری
- وضع سنجش
- عدم مشارکت با دانش آموزان توانمند
- همه خدمات مورد نیاز (مقدار، نیازهای ارتباطی فراوانی، و غیره)
- گزارش پیشرفت

فصل دوم: جریان ها و مسائل کنونی